



**Broedvogelinventarisatie Tusschenwater
2023**

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	- 2 -
2	Het veldwerk	- 3 -
2.1	Tellers	- 3 -
2.2	Methode	- 3 -
2.3	Bezoekdata	- 3 -
3	Resultaten	- 5 -
3.1	Territoria	- 5 -
3.2	Nieuwe en bijzondere soorten	- 7 -
3.3	Verdwenen soorten	- 7 -
3.4	Aantal territoria	- 8 -
3.5	Overige soorten en passanten	- 10 -
3.6	Vogelgriep en kokmeeuwen	- 12 -
4	Literatuur	- 12 -

1 INLEIDING

In januari 2019 is inrichtingsproject Tusschenwater met enige vertraging opgeleverd.

Om het effect van de inrichting op de broedvogelpopulatie te bepalen zijn in 2015 (vóór de inrichting), en in 2019, 2020, 2022 en 2023 alle broedvogels geteld. De resultaten van 2015, 2019 en 2022 zijn beschreven vorige verslagen. De resultaten van 2023 worden in dit verslag beschreven, waarbij tevens een vergelijking wordt gemaakt met de vorige jaren. Voor de gebiedsbeschrijving wordt verwezen naar Dekker (2019).



Figuur 1 Tusschenwater met op de achtergrond de weg tussen de Groeve en Zuidlaren. Foto gemaakt door Gerard Dekker

Deze kartering was niet mogelijk geweest zonder de inzet van de onderstaande vrijwilligers:

Gerard Dekker, Ben ter Veer, Bert Schipper, Ger Kleefman, Bas Koster, Baukje van der Velde, Koos Dijksterhuis, Bob Hogeveen en Eelke Schoppers.

Alle foto's in het verslag zijn gemaakt door Bob Hogeveen tenzij anders aangegeven. Vrijwel alles is gemaakt in Tusschenwater.

Tevens dank richting het Drentse Landschap voor het verlenen van de vergunningen om het gebied te kunnen bezoeken.

2 HET VELDWERK

2.1 TELLERS

Tusschenwater is vanaf 2019 verdeeld in drie telgebieden, respectievelijk West, Midden en Oost. *West* is het gebied ten westen van de Dijk tot de Osbroeken. *Midden* is het gebied ten oosten van de Dijk ten westen van de inlaat. Het gebied ten oosten van de inlaat tot de Kieviterij bestaat uit *Oost*.

2.2 METHODE

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de BMP-methode van Sovon. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar de website van Sovon.

2.3 BEZOEKDATA

Onderstaand zijn de bezoekdata weergegeven. Het deel geeft aan hoeveel procent van het gebied tijdens de telling is geteld. Bij Oost vormen diverse keren 2 dagen samen één telling van 100%, bijvoorbeeld 4 en 5 april.

Tabel 1 Bezoekdata West

Datum	Deel	Tijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
28-3-2023	100%	07:35 t/m 10:48	Ben ter Veer	Gerard Dekker	zonop
10-4-2023	100%	06:59 t/m 10:55	Gerard Dekker	Bert Schipper	zonop
25-4-2023	100%	06:33 t/m 10:40	Ben ter Veer	Gerard Dekker en Ger Kleefman	zonop
2-5-2023	100%	06:40 t/m 10:59	Gerard Dekker	Ben ter Veer en Ger Kleefman	zonop
5-5-2023	5%	06:50 t/m 06:52	Eelke Schoppers		zonop
15-5-2023	100%	06:03 t/m 10:32	Ben ter Veer	Gerard Dekker	ochtend
25-5-2023	100%	07:04 t/m 11:56	Ben ter Veer	Gerard Dekker en Bert Schipper	ochtend
4-6-2023	5%	11:06 t/m 11:24	Eelke Schoppers		dag
6-6-2023	100%	06:07 t/m 11:00	Ben ter Veer	Gerard Dekker	ochtend
15-6-2023	5%	10:30 t/m 11:00	Gerard Dekker		dag

Tabel 2 Bezoekdata Midden

Datum	Deel	Tijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
2-4-2023	100%	07:37 t/m 09:50	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	zonop
10-4-2023	100%	07:37 t/m 09:51	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	zonop
22-4-2023	100%	06:59 t/m 10:00	Bas Koster	Baukje van der Velde	zonop
29-4-2023	100%	06:33 t/m 09:55	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	zonop
5-5-2023	100%	06:39 t/m 09:36	Eelke Schoppers	Baukje van der Velde	zonop
20-5-2023	100%	06:18 t/m 09:05	Eelke Schoppers	Koos Dijksterhuis	zonop
4-6-2023	100%	11:02 t/m 12:38	Eelke Schoppers		dag

Tabel 3 Bezoekdata Oost

Datum	Deel	Tijd	Teller	Bezoektype
4-4-2023	50%	08:38 t/m 10:03	Bob Hogeveen	ochtend
5-4-2023	50%	08:08 t/m 09:23	Bob Hogeveen	ochtend
9-4-2023	70%	14:14 t/m 15:42	Bob Hogeveen	dag
14-4-2023	100%	06:53 t/m 09:20	Bob Hogeveen	zonop
29-4-2023	100%	06:25 t/m 09:18	Bob Hogeveen	zonop
5-5-2023	5%	08:28 t/m 08:30	Eelke Schoppers	ochtend
8-5-2023	100%	06:02 t/m 09:17	Bob Hogeveen	zonop
14-5-2023	50%	09:10 t/m 11:09	Bob Hogeveen	dag
15-5-2023	50%	06:13 t/m 08:04	Bob Hogeveen	ochtend
21-5-2023	40%	20:48 t/m 21:50	Bob Hogeveen	avond
26-5-2023	60%	06:52 t/m 08:50	Bob Hogeveen	ochtend
28-5-2023	40%	06:21 t/m 07:54	Bob Hogeveen	ochtend
8-6-2023	50%	08:45 t/m 10:07	Bob Hogeveen	dag
9-6-2023	30%	13:45 t/m 14:15	Bob Hogeveen	dag
16-6-2023	30%	19:20 t/m 20:00	Bob Hogeveen	dag

3 RESULTATEN

3.1 TERRITORIA

In onderstaande tabel zijn de resultaten van de vier teljaren weergegeven.

Tabel 4 Aantal territoria. Rood = flinke afname. Lichtgroen = lichte toename. Donkerder groen = flinke toename

Soort	Wetenschappelijke naam	2015	2019	2020	2022	2023
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	dodaars	1	3	2	0	1
<i>Podiceps cristatus</i>	fuut	0	4	7	11	15
<i>Podiceps nigricollis</i>	geoorde fuut	0	4	7	15	5
<i>Platalea leucorodia</i>	lepelaar	0	0	0	2	8
<i>Cygnus olor</i>	knobbelzwaan	2	5	8	17	10
<i>Anser albifrons</i>	kolgans	0	1	1	0	0
<i>Anser anser</i>	grauwe gans	11	35	80	75	152
<i>Anser anser forma domestica</i>	parkgans	0	0	1	0	0
<i>Branta canadensis</i>	grote Canadese gans	0	6	6	7	6
<i>Branta leucopsis</i>	brandgans	0	4	87	33	41
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	nijlgans	4	28	30	17	14
<i>Tadorna tadorna</i>	bergeend	0	5	2	4	2
<i>Mareca penelope</i>	smient	0	0	0	1	0
<i>Mareca strepera</i>	krakeend	1	24	42	98	88
<i>Anas crecca</i>	wintertaling	0	1	9	3	18
<i>Anas platyrhynchos</i>	wilde eend	19	45	71	69	52
<i>Anas platyrhynchos forma domestica</i>	parkeend	0	0	3	5	3
<i>Spatula querquedula</i>	zomertaling	0	7	4	8	9
<i>Spatula clypeata</i>	slobeend	0	23	47	49	52
<i>Aythya ferina</i>	tafeleend	0	1	10	2	9
<i>Aythya fuligula</i>	kuifeend	2	29	43	36	54
<i>Circus aeruginosus</i>	bruine kiekendief	0	1	0	1	1
<i>Buteo buteo</i>	buizerd	1	0	0	2	2
<i>Perdix perdix</i>	patrijs	0	1	2	1	0
<i>Coturnix coturnix</i>	kwartel	3	3	1	2	1
<i>Phasianus colchicus</i>	fazant	8	2	4	1	4
<i>Rallus aquaticus</i>	waterral	1	1	0	0	0
<i>Gallinula chloropus</i>	waterhoen	2	1	0	3	6
<i>Fulica atra</i>	meerkoet	1	58	70	102	87
<i>Haematopus ostralegus</i>	scholekster	4	5	1	6	8
<i>Himantopus himantopus</i>	steltekluut	0	0	0	12	23
<i>Recurvirostra avosetta</i>	kluut	0	16	1	11	4
<i>Charadrius dubius</i>	kleine plevier	0	6	6	7	11
<i>Vanellus vanellus</i>	kievit	13	22	15	26	20
<i>Calidris pugnax</i>	Kemphaan					2
<i>Gallinago gallinago</i>	watersnip	0	0	1	0	0
<i>Limosa limosa</i>	grutto	2	5	2	14	6
<i>Numenius arquata</i>	wulp	1	0	0	0	0
<i>Tringa totanus</i>	tureluur	3	15	19	16	16

Soort	Wetenschappelijke naam	2015	2019	2020	2022	2023
<i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	zwartkopmeeuw	0	0	1	0	0
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	kokmeeuw	0	350	300	233	280
<i>Sterna hirundo</i>	visdief	0	7	3	22	23
<i>Columba palumbus</i>	houtduif	2	0	3	3	4
<i>Cuculus canorus</i>	koekoek	2	2	2	2	3
<i>Alcedo atthis</i>	ijsvogel	0	0	1	1	2
<i>Picus viridis</i>	groene specht	1	0	0	0	0
<i>Dendrocopos major</i>	grote bonte specht	1	1	2	0	1
<i>Alauda arvensis</i>	veldleeuwerik	15	21	18	17	20
<i>Riparia riparia</i>	oeverzwaluw	0	74	0	26	0
<i>Hirundo rustica</i>	boerenzwaluw	0	1	1	1	1
<i>Anthus pratensis</i>	graspieper	15	18	32	22	37
<i>Motacilla flava</i>	gele kwikstaart	10	19	26	20	23
<i>Motacilla alba</i>	witte kwikstaart	1	5	4	5	5
<i>Troglodytes troglodytes</i>	winterkoning	8	2	2	1	2
<i>Luscinia svecica</i>	blauwborst	5	6	13	9	9
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	gekraagde roodstaart	0	0	1	0	0
<i>Saxicola rubicola</i>	roodborsttapuit	16	6	11	6	4
<i>Turdus merula</i>	merel	1	0	0	1	3
<i>Turdus philomelos</i>	zanglijster	0	0	1	0	0
<i>Locustella naevia</i>	sprinkhaanzanger	0	0	1	0	1
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	rietzanger	1	2	7	11	18
<i>Acrocephalus palustris</i>	bosrietzanger	14	10	6	7	15
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	kleine karekiet	3	3	11	9	12
<i>Sylvia curruca</i>	braamsluiper	2	0	0	0	1
<i>Sylvia communis</i>	grasmus	24	31	43	21	25
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiter	1	0	0	0	0
<i>Sylvia atricapilla</i>	zwartkop	2	1	1	2	1
<i>Phylloscopus collybita</i>	tjiftjaf	4	1	3	2	3
<i>Phylloscopus trochilus</i>	fitis	16	10	5	6	1
<i>Cyanistes caeruleus</i>	pimpelmees	3	1	2	2	0
<i>Parus major</i>	koolmees	4	2	4	4	1
<i>Certhia brachydactyla</i>	boomkruiper	0	0	2	0	0
<i>Garrulus glandarius</i>	gaai	0	0	1	0	0
<i>Corvus corone</i>	zwarte kraai	0	0	0	1	2
<i>Sturnus vulgaris</i>	spreeuw	0	0	2	2	5
<i>Fringilla coelebs</i>	vink	3	3	4	1	4
<i>Carduelis carduelis</i>	putter	2	1	6	4	6
<i>Linaria cannabina</i>	kneu	1	1	5	1	2
<i>Emberiza citrinella</i>	geelgors	7	1	2	0	0
<i>Emberiza schoeniclus</i>	rietgors	11	16	26	24	30

3.2 NIEUWE EN BIJZONDERE SOORTEN

In 2023 is één soort aangetroffen die in eerdere jaren geen territorium had binnen het gebied. Het gaat hier om de kempphaan. Tijdens de telling werden 2 territoria aangetroffen. Waarschijnlijk hebben de vogels hier niet gebroed, maar baltsende vogels binnen de datumgrens tellen als territoria waardoor deze wel in de lijst staan.

Vorig jaar waren diverse lepelaars aanwezig in het wilgenbosje in het westelijke deel van het gebied. De vogels werden regelmatig met nestmateriaal gezien. Donsjongen zijn niet waargenomen, maar dit bood zeker perspectief voor dit jaar. Wat we vermoedden gebeurde daadwerkelijk ook. De lepelaars maakten in 2023 diverse nesten in het wilgenbosje, minimaal 8 maar mogelijk meer. Doordat het bosje slecht te overzien is, zijn er mogelijk nesten gemist.

Vorig jaar waren de aantallen van steltkluten al spectaculair, maar 2023 overtrof alle verwachten met maar liefst 23 territoria!

Daarnaast zijn er drie soorten met een territorium aangetroffen, terwijl deze vorig jaar er niet een hadden. Dit zijn dodaars, grote bonte specht en sprinkhaanzanger. Sprinkhaanzanger had enkel in 2020 een territorium. Dodaars en grote bonte specht hadden alleen in 2022 geen territoria.

Nieuwe soorten

Kemphaan

Nieuwe soorten t.o.v. 2022

dodaars

grote bonte specht

sprinkhaanzanger

Nieuwe soorten t.o.v. 2015

braamsluiper



Figuur 2 Lepelaars in Tusschenwater op nest. Foto gemaakt door Eelke Schoppers



Figuur 3 De grote bonte specht had enkel in 2022 geen territorium.

3.3 VERDWENEN SOORTEN

Ten opzichte van 2023 zijn maar liefst vier soorten verdwenen, namelijk smient, patrijs, oeverwaluw en pimpelmees. De smient had enkel vorig jaar een territorium, eerder niet en het blijft dan ook een incidenteel territorium.

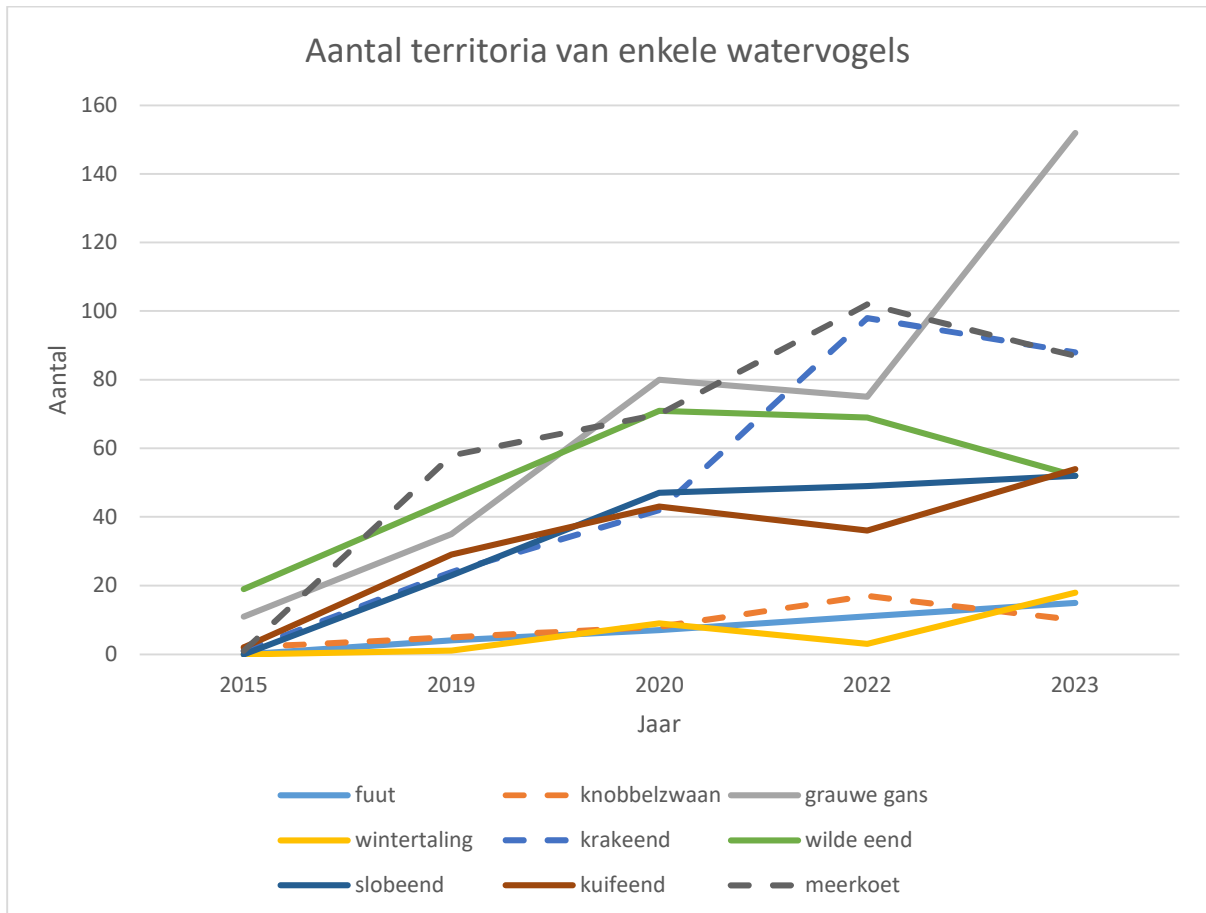
De patrijs heeft voor het eerst geen territoria. Tijdens de eerste telling is wel een paartje op de bekende plek in midden waargenomen, dus de vogels lijken niet verdwenen. Maar dit was echter onvoldoende voor een geldig territorium. Ook de pimpelmees was in alle jaren aanwezig, maar is dus nu ook verdwenen.

Oeverwaluwen hadden alleen in 2019 en 2022 een kolonie in het gebied.

3.4 AANTAL TERRITORIA

Watervogels doen het goed in het gebied. Voor de fuut en slobbeend is dit het vijfde jaar op rij dat deze soorten zijn toegenomen. De grauwe gans was vorig jaar stabiel, maar dat wat eenmalig. Dit jaar vond er namelijk een toename van meer dan 100% ten opzichte van de 2022 plaats. Vorig jaar was een zeer kleine daling van wilde eend te zien. Deze heeft zich voortgezet in 2023. Meerkoet en knobbelzwaan laten eveneens een dipje zien.

Grafiek 1 Aantal territoria van enkele watervogels



Figuur 4 De fuut neemt elk jaar toe.



Figuur 5 De knobbelzwaan vertoont een klein dipje

Relatief grote toenames zijn eveneens te zien bij soorten als scholekster, kleine plevier, bosrietzanger, graspieper, rietzanger en spreeuw. Voor al deze soorten geldt, dat de aantallen van 2023 een record vormen voor deze soorten. Met name de kleine plevier profiteert erg van de kale eilandjes in het westelijke deel met in 2023 11 territoria. Dit lijkt ook het geval te zijn bij de scholeksters. Spreeuwen profiteren van de dode bomen in West waar zij hun nest in hebben.



Figuur 2 De rietzanger doet het goed in Tusschenwater



Figuur 7 De bruine kiekendief heeft dit jaar wederom in Oost gebroed.

Afnames zijn onder andere te zien bij kluut, kievit, roodborsttapuit en fitis. Kluten laten een zeer fluctuerend patroon zien met hoge aantallen in 2019 en 2022 en lage aantallen in de rest van de jaren. Voor roodborsttapuit en fitis is 2023 het slechtste jaar ooit. De aantallen lagen voor beide soorten het hoogste vóór de inrichting. Deze soorten lijken daarmee duidelijk niet te profiteren van de inrichting van het gebied. Door het verdwijnen van bosjes is de fitis afgenomen van 16 territoria in 2015 naar 1 in 2023. De reden voor de afname van de roodborsttapuit is onduidelijk. In 2011, het 2^e jaar na de inrichting kende de soort nog wel een kleine opleving maar daarna nam de soort af naar 4 territoria in 2023. In West is de soort zelfs helemaal verdwenen. In midden komen op 3 plekken nog territoria voor en in oost 1. Mogelijk dat de soort een nadeel ondervond van het verdwijnen van diverse afrasteringen en struikjes. Deze soort maakt namelijk vaak gebruik van paaltjes en draad als uitzichtlocatie. Met het ouder worden van het gebied laat de rietzanger een mooie stijgende lijn zien van 1 naar 2 en vervolgens naar 7, 11 en tenslotte 18 in 2023.



Figuur 8 De roodborsttapuit en fitis (figuur 9) doen het slecht in Tusschenwater.



Figuur 9 Fitis

3.5 OVERIGE SOORTEN EN PASSANTEN

Tijdens de broedvogeltellingen zijn diverse soorten waargenomen die er tijdelijk zaten of in ieder geval geen territorium hadden (zie tabel 5). Erg leuk waren waarnemingen van zwarte ibis en kwak.

Buiten de tellingen om is het gebied tijdens het broedseizoen ook veelvuldig bezocht. Tabel 5 laat eveneens alle soorten buiten de telrondes om zien. Uiteindelijk gaat het hier om 87 soorten. Samen met de 63 broedvogels gaat het in de periode van 28 maart – 15 juni 2023 om 150 soorten vogels.



Figuur 10 Zwarte ibissen in Tusschenwater



Figuur 11 Temmincks strandlopers in Tusschenwater.

Tabel 5 Soorten zonder territorium tijdens en buiten de tellingen in de periode van 28 maart – 15 juni 2023. Vetgedrukt de meest bijzondere soorten.

Wetenschappelijk naam	Nederlandse naam	Tijdens tellingen
Phalacrocorax carbo	aalscholver	x
Nycticorax nycticorax	kwak	
Ardea alba	grote zilverreiger	x
Ardea cinerea	blauwe reiger	x
Ciconia ciconia	ooievaar	x
Plegadis falcinellus	zwarte ibis	
Anser serrirostris	toendrarietgans	
Anser albifrons	kolgans	x
Branta hutchinsii	kleine Canadese gans	
Tadorna ferruginea	casarca	
Mareca penelope	smient	x
Anas acuta	pijlstaart	x
Mergellus albellus	nonnetje	
Pernis apivorus	wespendief	
Milvus milvus	rode wouw	
Haliaeetus albicilla	zeearend	x
Circus cyaneus	blauwe kiekendief	
Circus pygargus	grauwe kiekendief	
Accipiter gentilis	havik	
Accipiter nisus	sperwer	x
Pandion haliaetus	visarend	x
Falco tinnunculus	torenvalk	

Wetenschappelijk naam	Nederlandse naam	Tijdens tellingen
Falco columbarius	smelleken	
Falco peregrinus	slechtvalk	
Perdix perdix	patrijs	x
Rallus aquaticus	waterral	
Grus grus	kraanvogel	
Charadrius hiaticula	bontbekplevier	x
Pluvialis apricaria	goudplevier	
Pluvialis squatarola	zilverplevier	
Calidris canutus	kanoet	
Calidris alba	drieteenstrandloper	
Calidris minuta	kleine strandloper	
Calidris temminckii	Temmincks strandloper	
Calidris alpina	bonte strandloper	
Gallinago gallinago	watersnip	x
Numenius phaeopus	regenwulp	x
Numenius arquata	wulp	x
Tringa erythropus	zwarte ruiter	
Tringa nebularia	groenpootruiter	x
Tringa ochropus	witgat	x
Tringa glareola	bosruiter	x
Actitis hypoleucos	oeverloper	x
Ichthyaetus melanocephalus	zwartkopmeeuw	x
Hydrocoloeus minutus	dwergmeeuw	x
Larus canus	stormmeeuw	
Larus fuscus	kleine mantelmeeuw	x
Larus argentatus	zilvermeeuw	
Larus michahellis	geelpootmeeuw	
Larus cachinnans	Pontische meeuw	x
Larus marinus	grote mantelmeeuw	
Hydroprogne caspia	reuzenster	
Chlidonias hybrida	witwangster	x
Chlidonias niger	zwarte ster	
Columba oenas	holenduif	
Apus apus	gierzwaluw	x
Riparia riparia	oeverzwaluw	x
Delichon urbicum	huiszwaluw	x
Anthus trivialis	boompieper	x
Anthus spinoletta	waterpieper	
Motacilla flava flavissima	Engelse kwikstaart	
Motacilla flava thunbergi	noordse kwikstaart	
Motacilla cinerea	grote gele kwikstaart	
Motacilla alba yarrellii	rouwkwikstaart	
Prunella modularis	heggenmus	
Erithacus rubecula	roodborst	
Phoenicurus ochruros	zwarte roodstaart	
Saxicola rubetra	paapje	x

Wetenschappelijk naam	Nederlandse naam	Tijdens tellingen
<i>Oenanthe oenanthe</i>	tapuit	x
<i>Turdus torquatus</i>	beflijster	
<i>Turdus philomelos</i>	zanglijster	
<i>Hippolais icterina</i>	spotvogel	
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiter	
<i>Sitta europaea</i>	boomklever	
<i>Pica pica</i>	ekster	x
<i>Coloeus monedula</i>	kauw	
<i>Corvus frugilegus</i>	roek	x
<i>Corvus corax</i>	raaf	x
<i>Passer domesticus</i>	huismus	x
<i>Passer montanus</i>	ringmus	
<i>Chloris chloris</i>	groenling	
<i>Spinus spinus</i>	sijs	
<i>Linaria flavirostris</i>	frater	
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	goudvink	
<i>Emberiza citrinella</i>	geelgors	

3.6 VOGELGRIEP EN KOKMEEUWEN

Dit jaar was wederom een kolonie kokmeeuwen aanwezig in Tusschenwater. Halverwege het broedseizoen was de kolonie groter dan aan het eind. De oorzaak hiervan was de vogelgroep. Werden voorgaande jaren met name ganzen, zwanen en sterns het slachtoffer, dit jaar vond er een behoorlijke slachting onder kokmeeuwen plaats. Er is voortdurend overleg geweest met de beheerders van Het Drentse Landschap om de dode vogels te verwijderen van de eilandjes. Gelukkig zijn er wel veel jongen groot geworden. Totaal zaten in het gebied 280 territoria kokmeeuwen. Toch meer dan vorig seizoen, toen zaten er 233 territoria.

4 LITERATUUR

- Dekker G. (2019) Broedvogelinventarisatie Tusschenwater 2019